

УДК 378.093.2:[304.4:005.336.2](043.5)

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

О. В. Єгорова

FORMATION OF SOCIO-CULTURAL COMPETENCE IN FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE PROCESS OF EXTRACURRICULAR WORK

O. Yehorova

Статтю присвячено проблемі формування соціокультурної компетентності в майбутніх учителів англійської мови в процесі позааудиторної роботи, актуальність якої зумовлюється процесами глобалізації та інтеграції України до світового та європейського освітнього простору. Автором з'ясовано суть соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови як професійно-особистісного інтегративного утворення, яке акумулює в собі «соціокультурні знання, особистісне ставлення до іншомовних культур, завдяки володінню способами застосування іноземної мови дає можливість успішно спілкуватися з їх представниками, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі, а також характеризує теоретичну і практичну готовність до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей в учнів під час вивчення іноземної мови. Розкрито роль і значення соціокультурної компетентності для майбутніх учителів англійської мови. Визначено зміст соціокультурної компетентності вчителя іноземної мови (вільне володіння іноземною мовою та наявність соціокультурних знань; досвід іншомовного спілкування (вибір адекватного стилю іншомовної комунікації з позицій культуровідповідності та культурних традицій спілкування); особистісне ставлення до особливостей культури країни, мова якої вивчається, адекватне трактування явищ цієї культури; адекватне вживання національно-маркованої лексики у мовленні в різних сферах міжкультурного спілкування) та структурні компоненти вказаної якості (лінгвокраїнознавчий, соціолінгвістичний, соціально-психологічний та культурологічний). Розкрито дидактичний і виховний потенціал позааудиторної роботи для формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Доведено, що формуванню в майбутніх учителів іноземної мови соціокультурної компетентності ефективно сприяє участь їх у позааудиторній роботі, у тому числі міжнародних освітніх проєктах (програмах, конференціях, акціях, форумах, виставках тощо), а також участь у іншомовних студентських об'єднаннях (клуби, гуртки, асоціації, творчі студії тощо). Презентовано досвід роботи в означеному напрямі створеного автором англомовного клубу для першокурсників.

Ключові слова: учитель англійської мови, соціокультурна компетентність, позааудиторна робота, англомовний клуб, формування.

The article is devoted to the problem of the formation of sociocultural competence in future English language teachers in the process of extracurricular work, the relevance of which is determined by the processes of globalization and integration of Ukraine into the world and European educational space. The author clarified the essence of the sociocultural competence of future teachers of the English language as a professional and personal integrative formation that accumulates in itself sociocultural knowledge, personal attitude to foreign cultures, thanks to mastering the methods of using a foreign language it makes it possible to successfully communicate with their representatives, to feel confident and comfortable in a foreign-language socio-cultural environment, and also characterizes theoretical and practical readiness for socio-cultural activities and the development of relevant qualities in students during the study of a foreign language. The role and significance of sociocultural competence for future English language teachers is revealed. The content of sociocultural competence of a foreign language teacher is determined (fluency in a foreign language and the presence of sociocultural knowledge; experience in foreign language communication (choosing an adequate style of foreign language communication from the standpoint of cultural compatibility and cultural traditions of communication); personal attitude to the peculiarities of the culture of the country the language of which is studied, adequate interpretation of the phenomena of this culture; adequate use of nationally marked vocabulary in speech in various spheres of intercultural communication) and structural components of the specified quality (linguistic, sociolinguistic, socio-psychological and cultural). The didactic and educational potential of extracurricular work for the formation of sociocultural competence of the future foreign language teacher is revealed. It has been proven that the formation of sociocultural competence in future foreign language teachers is effectively facilitated by their participation in extracurricular work, including international educational projects (programs, conferences, actions, forums, exhibitions, etc.), as well as participation in foreign language student associations (clubs, circles, associations, creative studios, etc.). The experience of working in the specified direction of the English-language club for first-year students conducted by the author is presented.

Key words: English language teacher, sociocultural competence, extracurricular work, English language club, formation.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), в Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. (2014), Концепції «Нова українська школа» (2016) та інших нормативних документах пріоритетним напрямом розвитку освіти визначено компетентнісний підхід, у межах якого актуальним є формування професійної компетентності педагога, складовою якої є його соціокультурна компетентність. Особливої уваги проблема формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя, у тому числі вчителя іноземної мови, набуває у зв'язку зі входженням України у світовий та європейський освітній простір.

Згідно з новими державними освітніми стандартами з іноземної мови, до обов'язкового мінімуму змісту основних освітніх програм, крім іншомовних знань, умінь та навичок, компенсаторних умінь та навчально-пізнавальних умінь, входять соціокультурні знання і вміння, які складають соціокультурну компетентність. Формування вказаної якості майбутнього фахівця означає розширення обсягу країнознавчих та лінгвокраїнознавчих компетенцій, набуття відповідного досвіду іншомовної комунікації за рахунок нової тематики та проблематики іншомовної підготовки з урахуванням специфіки обраного

профілю; поглиблення знань про країну або країни мови, яка вивчається, їх історичні та сучасні реалії, науку і культуру, місце цих країн у світовому соціокультурному просторі, громадських діячів, взаємини з нашою країною; розширення обсягу лінгвістичних знань, навичок та умінь, пов'язаних з адекватним використанням мовних засобів та правил мовної та немовної поведінки відповідно до норм, прийнятих у країні мови, що вивчається.

Основою для розвитку соціокультурного підходу в мовній педагогіці стало положення про необхідність вивчення в єдності мови та культури, яке наприкінці минулого століття набуло аксіоматичного звучання, адже вченими давно доведено, що особливе пізнання світу, звичаї, які відбилися в культурі, передаються у мові. Однак незнання культури представників різних народів може стати перешкодою спілкування з її носіями. У такому разі проблеми полягають не стільки у відмінності національних культур, скільки в розумінні й адекватному трактуванні явищ і предметів культури. На підставі зазначеного можна стверджувати, що мовна та культурна еквівалентності забезпечують понятійну еквівалентність та еквівалентність культурних уявлень. Звідси цілком зрозумілим є загальноновизнаний висновок про значущість глибокого вивчення національної специфіки культури країни мови, що вивчається, і тим самим про необхідність застосування лінгвокраїнознавчого та соціокультурного підходів до навчання іноземних мов.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання порушеної проблеми. Проблема формування соціокультурної компетентності як важливого складника професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах освіти різного типу, у тому числі педагогічних ЗВО, досліджується багатьма зарубіжними (М. Байрам (1998), Н. Брукс (1992), Ж. Ек та Дж. Трім (1996), Ж. Зараті (1997), К. Крамш (1998), Р. Ладос (1989), С. Люхтенберг (1999), Р. Фішер (1998) та ін.) і вітчизняними (Н. Білоцерківська (2009), Н. Склярєнко (2000), Н. Сорокіна (2016), Л. Топчій (2014), О. Тарнопольський і О. Миролюбов (2001) та ін.) ученими. Культурологічні аспекти навчання іноземних мов здобувачів освіти розглянуто в наукових працях Ю. Васюк (2017), І. Ковальчук (2010), О. Кочиної (2015), Н. Кіш (2015), Р. Олексенко (2017), О. Тимошук (2017), О. Чиханцової (2015) та інших учених. Проблема формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови стала предметом досліджень Ю. Безвін (2018), І. Закір'янової (2006), В. Киливник (2019), Г. Подосиннікова (2019), Т. Фоменко (2014) та ін.

Аналіз наукових праць дає підстави свідчити, що на сьогодні вченими зроблено значний внесок у дослідження різних аспектів порушеної проблеми. Водночас потребують подальшого вивчення дидактичні й виховні можливості аудиторної та позааудиторної роботи щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, розроблення програмно-змістового та навчально-методичного забезпечення вказаного процесу.

Формулювання цілей / завдань статті. Мета статті – з'ясувати сутність соціокультурної компетентності майбутнього вчителя англійської мови, представити форми позааудиторної роботи, спрямовані на формування вказаної

компетентності, презентувати досвід роботи авторського клубу у вказаному напрямі.

Виклад основного матеріалу статті. Одне з перших трактувань феномена «соціокультурна компетентність» (sociocultural competence) було запропоноване фахівцями Ради Європи Ж. Еком і Дж. Трімом у проєкті «Threshold 1990» (Ek, Trim, 1996). Соціокультурна компетентність, за результатами оприлюднення вказаного проєкту, визначається як аспект комунікативної здатності особистості до адекватної взаємодії у ситуаціях повсякденного життя, становлення і підтримки соціальних контактів за допомогою комунікації з урахуванням специфічних особливостей суспільства та його культури (Киливник, 2019).

У загальному значенні соціокультурна компетентність (компетенція) визначається як сукупність знань про країну мови, що вивчається, національно-культурні особливості соціальної та мовної поведінки носіїв мови та здатність користуватися такими знаннями в процесі спілкування, дотримуючись звичаїв, правил поведінки, норм етикету з урахуванням соціальних умов розвитку країни та стереотипів поведінки носіїв мови (Шапран, 2013).

Н. Білоцерківська (2009) соціокультурну компетентність вчителя розкриває з позиції відповідної педагогічної діяльності, тобто соціокультурної діяльності. Така діяльність вчителя іноземної мови спрямована на створення сприятливих умов для соціалізації здобувачів освіти, їхнього культурного розвитку та виховання, їхнього самовизначення та самореалізації, а також на прищеплення культурних цінностей молодому поколінню (Білоцерківська, 2009).

За таким підходом, суть указаної професійної якості дослідниця визначає як інтегративне особистісне утворення, що характеризується сукупністю знань, умінь і якостей, які зумовлюють успішність соціокультурної діяльності педагога й передбачає регулювання взаємодії вчителя зі здобувачами освіти та соціальними інститутами (сім'єю, соціальними службами, культурно-просвітницькими установами, громадськими організаціями, неформальними групами учнів тощо) на засадах культуровідповідності з метою вирішення завдань навчання, виховання, а також соціалізації учнівської молоді (Білоцерківська, 2009).

Нам імпонує таке визначення, оскільки в ньому акцентується увага на взаємозв'язку соціокультурної компетентності та соціокультурної діяльності, що відбиває суб'єкт-суб'єктні та/або суб'єкт-об'єктні взаємини вчителя в межах навколишнього соціокультурного середовища.

У межах навчання іноземної мови соціокультурну компетентність розуміють як знання національно-культурної специфіки країни мови, що вивчається, здатність адекватно розуміти та інтерпретувати соціокультурну інформацію, отриману з різноманітних джерел та здатність ефективно її використовувати в міжкультурній комунікації.

Соціокультурна компетентність надає додаткові можливості для виклику та підтримки мотивації вивчення іноземної мови, розширення кругозору здобувачів освіти. Означена компетентність є інструментом виховання

міжнародно-орієнтованої особистості і передбачає засвоєння майбутніми вчителями соціального досвіду, традицій (не тільки країни мови, що вивчається, а й своїх рідних), їх урахування в процесі міжкультурної взаємодії, а також подолання страху і недовіри (ксенофобії) по відношенню до інших культур. Також соціокультурна компетенція тісно пов'язана з процесом навчання мови (тобто з формуванням лінгвістичної компетенції).

Грунтуючись на аналізі наукових джерел і власних спостережень, І. Закір'янова (2006) запропонувала визначення соціокультурної компетентності як інтегральної якості особистості, яка дозволяє людині на основі відрефлексованої наявної системи знань визначати свої ціннісні переваги, виходячи з яких конструювати свою поведінку і відносини з партнерами по взаємодії, надавати конструктивну відповідь на проблемні ситуації в системах відносин «людина – людина», самореалізуватися в конкретних культурноісторичних умовах власної життєдіяльності (Закір'янова, 2006).

Т. Фоменко підкреслює, що соціокультурна компетентність базується на ціннісних орієнтаціях особистості, сукупності набутих нею знань із соціальних і культурних галузей життя; є здатністю особистості та її готовністю до міжкультурного спілкування з носіями інших мов і культур (Фоменко, 2014).

Ми поділяємо позицію В. Киливник, яка запропонувала розгорнуте визначення соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови» як складного, професійно-особистісного інтегративного утворення, що акумулює в собі «соціокультурні знання, особистісне ставлення до іншомовних культур, дає можливість успішно спілкуватися з їх представниками, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі, завдяки володінню способами застосування іноземної мови, а також характеризує теоретичну і практичну готовність до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей в учнів під час вивчення іноземної мови» (Киливник, 2019). У наведеному визначенні вважаємо надзвичайно важливим педагогічний аспект досліджуваного нами феномену – теоретичну і практичну готовність учителя до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей у здобувачів освіти.

Вивчення наукових праць з порушеної проблеми дає підстави для представлення змісту соціокультурної компетентності вчителя іноземної мови у вигляді чотирьох складників:

- 1) вільне володіння іноземною мовою та наявність соціокультурних знань;
- 2) досвід іншомовного спілкування (вибір адекватного стилю іншомовної комунікації з позицій культуровідповідності та культурних традицій спілкування);
- 3) особистісне ставлення до особливостей культури країни, мова якої вивчається, адекватне трактування явищ цієї культури;
- 4) володіння способами застосування мови, адекватне вживання національно-маркованої лексики у мовленні в різних сферах міжкультурного спілкування.

Учені одностайні в розумінні соціокультурної компетентності як складного інтегрованого феномену. Узагальнюючи погляди різних авторів щодо

її структури, вважаємо доцільним виокремлення у складі соціокультурної компетентності вчителя іноземної мови лінгвокраїнознавчого, соціолінгвістичного, соціально-психологічного та культурологічного компонентів.

Одним із ключових елементів соціокультурної компетентності здобувача освіти є здатність порівнювати країни та їх історичний розвиток, культурний рівень та особливості людей, які населяють конкретну територію. Також дуже важливим є усвідомлення майбутніми вчителями, наскільки важливо поважати інші культури, звичаї, підвалини та виявляти толерантність до представників будь-якої нації. Це в майбутньому допоможе вчителям переконувати в цьому учнів.

За слушними висновками Л. Топчій (2014), формування соціокультурної компетентності є процесом, який:

- забезпечує формування в особистості соціальних цінностей, поваги, достоїнства, співробітництва; залучення особистості до процесу діалогу культур, інтеріоризацію цінностей як своєї, так й інших культур;
- передбачає багатоаспектну толерантність, комунікабельність, емпатію, апріорну доброзичливість до співрозмовника і світу, виявлення адекватної стратегії комунікативної поведінки, здатність до співробітництва, пошуку компромісів для досягнення взаєморозуміння між етносами, соціальними групами, позитивної взаємодії з людьми іншого культурного, національного чи соціального середовища.

Не можемо не погодитися з В. Киливник, яка стверджує, що формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови буде ефективним за таких умов: забезпечення особистісно-розвивального характеру процесу навчання на основі ідей міжкультурної комунікації, тобто в дусі міжнаціонального взаєморозуміння і терпимості до своєї та чужої культури; організація відносин «викладач – здобувач освіти», «викладач – група здобувачів освіти», «здобувач освіти – група здобувачів освіти» на принципах партисипативної взаємодії; використання оптимального поєднання форм, методів і засобів у навчальній та навчально-професійній діяльності (Киливник, 2019).

Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної, у тому числі англійської, мови передбачає включення до змісту іншомовного навчання матеріалів національно-культурного характеру, потребує застосування адекватного навчально-методичного інструментарію для його засвоєння. На думку Н. Скрипнік (2020), означений процес має відбуватися на основі ретельного відбору адаптованого матеріалу соціокультурного спрямування та автентичних текстів; виконання різноманітних вправ, які сприяють оволодінню вмінь і навичок міжкультурної комунікації в типових сферах діяльності; виконання лінгвістичних вправ та завдань з використанням наочності соціокультурного змісту, використання яких допомагає педагогу ефективно вирішувати практичні, загальноосвітні, розвивальні та виховні завдання (Скрипнік, 2020).

Значний дидактичний і виховний потенціал для формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів має позааудиторна робота, яка є логічним продовженням аудиторних занять і проходить паралельно з ними. Позааудиторна робота є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх учителів (Децюк, Дударенко, 2018).

У педагогічних словниках поняття «позааудиторна робота» трактується як спеціально організовані й цілеспрямовані позааудиторні заняття та система пізнавальних і виховних заходів, метою яких є поглиблення та розширення знань, отриманих в умовах навчального процесу, формування у здобувачів освіти творчих здібностей, наукових інтересів, різноманітних умінь і навичок (Шапран, 2013).

Значний педагогічний формувальний потенціал позааудиторної роботи щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів, у тому числі англійської мови, пояснюємо тим, що вона сприяє створенню умов для особистісного розвитку здобувачів освіти та їхньої самореалізації, допомагає майбутнім педагогам поглиблювати професійні знання, проявляти ініціативу, сприяє розумовому вихованню, задовольняє їхні культурні запити та стимулює їхню пізнавальну й творчу активність тощо.

Отже, позааудиторну роботу розглядаємо як взаємопов'язану діяльність суб'єктів освітнього процесу, яка є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців, здійснюється поза розкладом аудиторних занять, забезпечує умови для поглиблення професійних знань і вироблення професійних навичок майбутніх фахівців, їхнього професійно-особистісного розвитку та самореалізації, а також стимулює здобувачів освіти до самоосвіти і самовиховання.

Свою ефективність для формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови довели такі форми позааудиторної роботи, як: участь у міжнародних освітніх проєктах (програмах, конференціях, акціях, форумах, виставках тощо), у діяльності студентських об'єднань (клуби, гуртки, міжнародні студентські асоціації, творчі студії тощо), що надає майбутнім педагогам широкі можливості для іншомовного культурного спілкування, набуття досвіду соціокультурної діяльності тощо.

На кафедрі практики англійського усного і писемного мовлення Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди автором статті розроблено і активно впроваджується в навчальний процес освітній проєкт «English speaking club for the first-year students» («Англомовний клуб для першокурсників»).

Засідання клубу проводимо один раз на місяць.

Клуб створено для здобувачів освіти мовних спеціальностей, які бажають поглибити та збагатити знання англійської мови, розширити світогляд, дізнатися більше щодо культури, традицій й історії англомовних країн. Тож одним із головних завдань створеного клубу визначено формування соціокультурної компетентності.

Для вирішення вказаного завдання на заняттях клубу поглиблюємо знання майбутніх учителів щодо національно-культурної специфіки мовної поведінки та реалій англomовних країн – звичаїв, правил, норм, соціальних умовностей, ритуалів, соціальних стереотипів, особливості вирішення освітніх питань тощо. Так, програмою клубу передбачено проведення тематичного семінару «Моя майбутня професія», на заняттях якого з майбутніми вчителями обговорюємо завдання, які вирішуються працівниками освіти в різних країнах. Здобувачі освіти готують доповіді відповідної тематики, переглядають відеороліки, художні фільми англійською мовою (наприклад, «Учитель року» («School of Life»)), у обговоренні яких майбутні педагоги порівнюють особливості, труднощі в роботі вчителів у різних країнах, з'ясовують переваги й проблеми професії викладача в сучасному світі.

Щорічно у межах клубу проводимо тематичний семінар «Time for Celebration», присвячений американським святкам, які відмічаються в жовтні-листопаді. На заняттях цього семінару опрацьовуємо такі теми:

1. *«October, 31 – Halloween»*

1. Перегляд й обговорення відео «Halloween» – ознайомлення з реаліями, що характерні для святкування в Америці «Дня всіх святих», порівняння із особливостями святкування свята в Україні.

2. Перегляд і обговорення відео «Halloween and Christianity».

2. *«November, 11 – Veteran's Day»*

1. Доповіді студентів на тему : «Особливості вшанування героїв Другої Світової війни» у Британії, США та Україні.

2. Читання і обговорення тексту «Veteran's Day».

3. Декламація студентами Американської лірики, що присвячена пам'яті героїв Другої Світової війни.

Перехід на онлайн навчання потребувало внесення коректив у роботу клубу. Якщо раніше ми могли ставити театральні постановки, влаштовувати чаювання за англійськими традиціями або дегустацію страв (у процесі підготовки до заняття «День подяки» та його проведення студенти готували традиційні для країни страви, розповідали про них і куштували), то в онлайн зустрічах застосовуємо такий вид роботи, як «влог» – невеликі відеозамальовки на задану тему, які студенти готують заздалегідь та на онлайн конференціях включають, переглядають та коментують.

Стандартні види роботи передбачають підготовку презентацій у програмі PowerPoint; декламацію вірша англійською; підготовку плакату, стін-газети, реклами; проведення вікторини, запис «влога»; виконання пісні англійською соло або хором тощо. Презентації студенти готують залежно від теми засідання країнознавчого чи лінгвістичного характеру.

Важливим моментом є те, що під час засідань майбутні вчителі можуть спробувати себе у різних видах діяльності, розвинути необхідні навички, підготуватися до Конкурсу Декламації віршів англійською мовою та щорічної наукової студентської конференції, які проводяться на факультеті іноземної філології нашою кафедрою.

На заняттях клубу майбутні вчителі не тільки набувають навичок іншомовного спілкування, усвідомлюють особливості культури країни мови, яка вивчається, а також, що є найбільш важливим у контексті формування соціокультурної компетентності здобувачів педагогічної освіти, – набувають умінь захищати свою точку зору і знаходити потрібні аргументи, поважати думку інших людей.

Майбутні педагоги починають краще розуміти, що для представника іншої культури є прийнятним, а що ні; їхні ментальні особливості – чим ми схожі і чим відрізняємося від них.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Сталий розвиток міжнародних контактів і зв'язків у політиці, економіці, культурі та інших сферах зумовлює орієнтацію сучасної методики навчання іноземних мов на реальні тенденції розвитку міжнародної комунікації. Тож навчання іноземної мови без ознайомлення здобувачів освіти з культурою країни мови, що вивчається, з менталітетом людей, які розмовляють цією мовою, не може бути повноцінним. За таких умов значущість формування соціокультурної компетентності в майбутніх учителів англійської мови постійно зростає.

Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов поглиблює мотивацію навчання, забезпечує підвищення пізнавальної активності здобувачів освіти, позитивно позначається на формуванні їхніх іншомовних комунікативних навичок і вмінь, розширює їхні комунікативні можливості, надає додаткові стимули до самоосвіти, а також сприяє вирішенню виховних завдань, зокрема сприяє подоланню ксенофобії та існуючих стереотипів, вихованню толерантності щодо представників інших культур.

Оволодінню майбутніми вчителями англійської мови соціокультурною компетентністю ефективно сприяє участь їх у позааудиторній роботі, у тому числі міжнародних освітніх проєктах (програмах, конференціях, акціях, форумах, виставках тощо), що надає здобувачам освіти широкі можливості для іншомовного культурного спілкування. Широкі дидактичні й виховні можливості для формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови має позааудиторна діяльність, зокрема робота в іншомовних студентських об'єднаннях (клуби, гуртки, асоціації, творчі студії тощо).

Перспективними напрямами наукових досліджень досліджуваної проблеми вбачаємо в подальшому розробленні та удосконаленні навчально-методичного інструментарію формування у здобувачів вищої педагогічної освіти соціокультурної компетентності як у аудиторній, так і в позааудиторній роботі в процесі іншомовної підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Безвін, Ю. Г. (2018). *Формування соціокультурної компетентності у майбутніх викладачів англійської мови засобами проектної діяльності*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет.
- Безвін, Ю. Г., & Подосиннікова, Г. І. (2019). Формування у майбутніх викладачів англійської мови лінгвосоціокультурної компетентності засобами інформаційно-дослідницького проєкту. *Visnyk KNLU. Series Pedagogy and Psychology*. <https://bit.ly/406Bsrp>
- Білоцерківська, Н. Г. (2009). *Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Децюк, Т. М. & Дударенко, А. А. (2018). Форми та методи позааудиторної роботи студентів у вищих навчальних закладах. *Young Scientist*, 3(55). <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/4896/4808>
- Киливник, В. В. (2015). Соціокультурна компетентність як складова професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови в процесі навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 44, 173–175.
- Киливник, В. В. (2019). *Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу*. (Дис. канд. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.
- Закір'янова, І. А. (2006). *Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови в процесі професійної підготовки*. Автореф. дис. канд. пед. наук. Київ.
- Скрипник, Н. І. (2020). Соціокультурна компетентність як складова мовної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі. *Львівський філологічний часопис*, 6, 186–191. <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/1723>
- Сорокіна, Н. В. (2016). «Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх філологів засобами мультимедійних технологій». *Автореф. дис. канд. пед. наук. Київ*.
- Топчій, Л. С. (2014). Соціокультурна компетентність у структурі професійної компетентності майбутніх учителів-філологів. *Наука і освіта*, 10, 198-203.
- Фоменко, Т. М. (2014). Визначення поняття "соціокультурна компетентність" у сучасній парадигмі вищої освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 42, 149–156. <http://journals.uran.ua/index.php/2312-1548/article/view/44124/40368>
- Хіценко, Л. (2016). Критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*, 74(1), 145–150
- Шапран, О. І. (Ред.) (2013). *Словник термінів з професійної освіти*. Переяслав-Хмельницький: "Видавництво КСВ".
- Ek, J. van. & Trim, J. L. M. (1996). Sociocultural Conference – Vantage Level, Council for Cultural Cooperation. *Education Commitee*. <http://rm.coe.int/final-conference-of-the-modern-languages-project-strasbourg-15-18-apri/16807c8135>

REFERENCES

- Bezvin, Yu. H. (2018). *Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti u maibutnix vykladachiv anhliiskoi movy zasobamy proektnoi diialnosti*. [Formation of sociocultural competence in future teachers of the English language by means of project activities]. (Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk) Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi universytet. [in Ukrainian]
- Bezvin, Yu. H. & Podosynnikova, H. I. (2019). Formuvannia u maibutnix vykladachiv anhliiskoi movy lnhvosotsiokulturnoi kompetentnosti zasobamy informatsiino-doslidnytskoho proiektu

- [Formation of linguistic and sociocultural competence in future teachers of English by means of an information and research project. *Visnyk KNLU. Series Pedagogy and Psychology*. <https://bit.ly/406Bsrp> [in Ukrainian]
- Bilotserkivska, N. H. (2009). *Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin* [Formation of sociocultural competence of future teachers in the process of studying humanitarian disciplines]. (Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody. [in Ukrainian]
- Detsiuk, T. M., & Dudarenko, A. A. (2018). Formy ta metody pozaaudytornoi roboty studentiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Forms and methods of extracurricular work of students in higher educational institutions.]. *Young Scientist*, 3(55). <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/4896/4808> [in Ukrainian]
- Kylyvnyk, V. V. (2015). Sotsiokulturna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy v protsesi navchannia [Sociocultural competence as a component of the professional competence of future English language teachers in the learning process]. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiyi. Series: Pedagogy and psychology*, 44, 173–175. [in Ukrainian]
- Kylyvnyk, V. V. (2019). *Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy v systemi pedahohichnoho koledzhu* [Formation of sociocultural competence of future foreign language teachers in the pedagogical college system]. (Dys. ... kand. ped. nauk) Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho.
- Zakirianova, I. A. (2006). *Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti u maibutnikh vchyteliv inozemnoi movy v protsesi profesiinoi pidhotovky* [Formation of sociocultural competence in future foreign language teachers in the process of professional training]. (Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). Instytut vyshchoi osvity APN Ukrainy, Kyiv. [in Ukrainian]
- Skrypnik, N. I. (2020). Sotsiokulturna kompetentnist yak skladova movnoi pidhotovky fakhivtsiv u vyshchomu navchalnomu zakladi [Sociocultural competence as a component of language training of specialists in a higher educational institution]. *Lviv Philological Magazine*, 6, 186-191. <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/1723> [in Ukrainian]
- Sorokina, N. V. (2016). *Formuvannia profesiinoi inshomovnoi kompetentnosti maibutnikh filolohiv zasobamy multymediinykh tekhnolohii* [Formation of professional foreign language competence of future philologists by means of multimedia technologies]. (Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv. [in Ukrainian]
- Topchii, L. S. (2014). Sotsiokulturna kompetentnist u strukturi profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv [Sociocultural competence in the structure of professional competence of future philology teachers]. *Nauka i osvita. [Science and education]*, 10, 198-203. [in Ukrainian]
- Fomenko, T. M. (2014). Vyznachennia poniattia "sotsiokulturna kompetentnist" u suchasniy paradyhmi vyshchoi osvity [Definition of the concept of "socio-cultural competence" in the modern paradigm of higher education]. *Means of educational and research work*, 42, 149–156. <http://journals.urau.ua/index.php/2312-1548/article/view/44124/40368> [in Ukrainian]
- Khitsenko, L. (2016). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti sotsiokulturnoi kompetentnosti [Criteria, indicators and levels of formation of sociocultural competence]. *Collection of Research Papers "Pedagogical Sciences"*, 74(1), 145–150. http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_74/part_1/32.pdf. [in Ukrainian]
- Shapran, O. I. (Ed.) (2013). *Slovnnyk terminiv z profesiinoi osvity* [Dictionary of terms for professional education]. Pereyaslav-Khmelnitskyi: "KSV Publishing House". [in Ukrainian]
- Ek, J. van. & Trim, J. L. M. (1996). Sociocultural Conference – Vantage Level, Council for Cultural Cooperation. *Education Commitee*. <http://rm.coe.int/final-conference-of-the-modern-languages-project-strasbourg-15-18-apri/16807c8135>

Єгорова Олена Валеріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійського
усного і писемного мовлення
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

<https://orcid.org/0000-0001-9103-5118>
7egorovaelena777@gmail.com

Yehorova Olena

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor,
Associate Professor at the Department of
Practice of Oral and Written English
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University

<https://orcid.org/0000-0001-9103-5118>
7egorovaelena777@gmail.com